

Šķīrējtiesu regulējuma reforma

Saeima pirmajā lasījumā ir pieņēmusi likumprojektus par grozījumiem Šķīrējtiesu likumā un Civilprocesa likumā, kas paredz jauninājumus šķīrējtiesu regulējumā atbilstoši ANO Starptautiskās tirdzniecības komerciālās šķīrējtiesas parauglikumam (UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration) un starptautiski atzītiem standartiem un praksei. Kā būtiskākās izmaiņas ir šķīrējtiesas spriedumu apstrīdēšanas mehānisma un tiesu atbalsta šķīrējtiesām ieviešana Latvijā.

Šo likumu grozījumu mērķis ir veikt izmaiņas šķīrējtiesu regulējumā un praksē, lai paredzētu iespēju apstrīdēt šķīrējtiesu spriedumus tiesā, ja lieta ir izskatīta Latvijā, un lai lietas dalībnieki pilnvērtīgāk spētu pierādīt un pamatot savus prasījumus. Piemēram, tiks ieviests mehānisms pierādījumu pieprasīšanai un liecinieku uzklaušīšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai šos pierādījumus izmantotu šķīrējtiesas lietā un pilnvērtīgi pierādītu prasījumus. Līdz šim liecinieku liecības nav paredzētas Latvijas šķīrējtiesu regulējumā kā pierādīšanas līdzeklis un tas apgrūtina un ierobežo pušu iespējas pierādīt prasību.

Tāpat arī vispārējās jurisdikcijas tiesa varēs izlemt jautājumus par šķīrējtiesnešu iecelšanu un dažiem citiem ar lietu svarīgiem procesuāliem jautājumiem, kas nodrošinās lietas tālāk virzību un to objektīvu izskatīšanu.

Būtisks jauninājums ir prasības nodrošināšanas un pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošana visās šķīrējtiesas lietas izskatīšanas stadijās. Turklāt tiesa varēs noteikt garāku termiņu prasības celšanai līdz 60 dienām esošo 30 dienu vietā, ja prasības pieteikums ir iesniedzams ārvalsts šķīrējtiesā un tiesa ir izlēmusi par prasības nodrošināšanu vai pagaidu aizsardzības līdzekļu piemērošanu pirms prasības celšanas šķīrējtiesā.

Šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas mehānisma ieviešana ir noteikta Satversmes tiesas sprieduma lietā Nr. 2022-03-01, paredzot termiņu likuma izmaiņu veikšanai līdz 2024.gada 1.martam. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Civilprocesa likuma 534., 534.1, 535., 536. un 537. panti, ciktāl tie neparedz šķīrējtiesas procesa uzraudzību gadījumos, kad ieinteresētā puse ilgstoši nevērsās vispārējās jurisdikcijas tiesā šķīrējtiesas sprieduma izpildei, kad šķīrējtiesas spriedums atzīstams un izpildāms ārvalstīs vai kad šķīrējtiesas sprieduma izpildei nav nepieciešams vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu par izpildu raksta izsniegšanu, ir atzīstami par spēkā neesošiem no 2024. gada 1. marta. Šīs nepilnības tiks labotas ar jaunajiem Šķīrējtiesu likuma un Civilprocesa likuma grozījumiem, kad tie tiks pieņemti un stāsies spēkā.

Jaunais regulējums būs par pamatu, lai Latvijā ieviestu šķīrējtiesu jomā pasaulē atzītos standartus un praksi un sniegtu plašākas iespējas komersantiem savu domstarpību risināšanai izmantot šķīrējtiesas. Šķīrējtiesu priekšrocības ir ātra lietu izskatīšana (parasti trīs mēnešu laikā), konfidencialitāte un iespēja pusēm vienoties par procesuāliem jautājumiem un šķīrējtiesnešu iecelšanu, kam ir specifiskās jomas zināšanas un pieredze, lai pilnvērtīgi izvērtētu lietas apstākļus un racionāli izlemtu lietu.

Izmaiņas šķīrējtiesu regulējumā ir arī daļa no OECD un Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) rekomendācijām Latvijas valdībai, lai uzlabotu alternatīvās strīdu risināšanas procesus Latvijā un veicinātu pašregulējošu un efektīvu mehānismu ieviešanu konfliktsituāciju atrisināšanai. Rezultātā notiek ātrāka ekonomiskā apriete un ir ieguvums gan lietas dalībniekiem, gan valsts ekonomikai kopumā.

Daiga Zivtiņa, Strīdu risināšanas prakses grupas vadītāja un FICIL Tiesu efektivitātes un digitalizācijas apakšgrupas vadītāja ir aktīvi piedalījusies OECD un Latvijas Tieslietu ministrijas organizētajā darba grupā par Efektīvas ODR sistēmas ieviešanu Latvijā (Developing an Effective Online Dispute Resolution Concept in Latvia) un Tieslietu ministrijas darba grupā, lai izpildītu Satversmes tiesas 2023. gada 23. februāra spriedumu lietā Nr. 2022-03-01.

[Developing Effective Online Dispute Resolution in Latvia | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](https://oecd-ilibrary.org/developing-an-effective-online-dispute-resolution-concept-in-latvia)

[titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/webAll?SearchView&Query=\(\[Title\]=*Šķīrējties*\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/webAll?SearchView&Query=([Title]=*Šķīrējties*)&SearchMax=0&SearchOrder=4)

Detalizētāks skaidrojums un komentāri par jauno šķīrējtiesu regulējumu un attīstības tendencēm tiks sniegti pēc abu likumprojektu pieņemšanas Saeimā, kas tiek plānots pavasara mēnešos.

Daiga Zivtiņa

Partnere, zvērināta advokāte.

Strīdu risināšanas prakses grupas vadītāja

Specializējusies komercstrīdu risināšanā, kas ietver sarežģītas pārrobežu tiesvedības, vietējās un starptautiskās šķīrējtiesas lietas, izlīguma sarunas un konsultēšanu “balto apkaklīšu” krimināllietās.

daiga.zivtina@ellex.legal